

Orman köylerindeki kooperatiflerde kooperatif-ortak ilişkilerinin incelenmesi

Mehmet Korkmaz^{a,*}, Mustafa Toşur^b

Öz: Kırsal yerleşimlerde özellikle de orman köylerinde kooperatifler, kırsal kalkınmaya yaptığı katkılar bakımından çok önemli örgütlerdir. Bu çalışmada ormancılık etkinliklerinin yoğun olarak gerçekleştirildiği Bucak Orman İşletme Müdürlüğü sınırları içerisindeki orman köylerinde faaliyet gösteren tarımsal kalkınma kooperatiflerinde kooperatif-ortak ilişkileri, ortakların bakış açısıyla incelenmiştir. Veriler, anket tekniği kullanılarak kooperatif ortaklarından toplanmıştır. Araştırma bulguları; kooperatif-ortak ilişkilerinin güçlü, ortak memnuniyetinin yüksek ve ortakların kooperatiflerine karşı aidiyet ve sahiplenme duygusuna sahip olduklarını göstermektedir. Kooperatiflerin ortakları ile ilgili en önemli sorun, ortakların maddi durumunun yeterli olmamasıdır. Ayrıca ortaklara göre kooperatiflerin genel olarak yaşadığı en önemli sorunlar; eğitim eksikliği ve örgütlenme ile ilgili yaşanan sorunlardır.

Anahtar kelimeler: Kırsal kalkınma, Kooperatif-ortak ilişkileri, Orman köyleri, Tarımsal kalkınma kooperatifleri

Investigation of cooperative-member relations in cooperatives in forest villages

Abstract: Cooperatives are critical organisations in rural settlements, especially in forest villages, regarding their contribution to rural development. This study examines cooperative-member relationships from the perspective of members in agricultural development cooperatives operating in forest villages within the boundaries of the Bucak Forest Management Directorate, where forestry activities are intensive. Data were collected from cooperative members using a survey technique. The research findings indicate that cooperative-member relationships are strong, member satisfaction is high, and members have a sense of belonging and ownership towards their cooperative. The most significant problem facing cooperative members is the inadequacy of their vehicles and equipment for forestry production. The most significant problem facing cooperative members is financial inadequacy. Furthermore, according to the members themselves, the most significant problems faced by cooperatives in general are a lack of training and organisational issues.

Keywords: Rural development, Cooperative-member relations, Forest villages, Agricultural development cooperatives

1. Giriş

Ormancılık istatistiklerine göre Türkiye'nin toplam orman alanı 23.363.084 ha'dır. Bu orman alanı miktarı, ülke genel alan toplamının %30'udur. Orman alanlarının içerisinde veya bitişiğinde bulunan 23.154 orman köyünde 7,4 milyon kişi yaşamını sürdürmektedir (OGM, 2025). Bu köylerde yaşayan yerel halk, geçim kaynakları açısından ormana bağımlıdır. Yerel halkın yoksulluğunun azaltılması; orman-kırsal halk ilişkilerinin düzenlenmesi ve orman koruma gibi açılardan önem taşımaktadır (Dewi vd., 2005).

Orman köylülerinin kalkındırılması ve bu amaçla örgütlü hareket etmelerinin sağlanması önemlidir. Orman köylülerinin kalkındırılması için geçmişten günümüze kooperatifleşme, desteklemeler (kredi ve fonlar) ve yasal haklarla birlikte kırsal kalkınma aracı olarak kullanılmıştır (Günşen ve Atmış, 2020). Örgütlü hareket etme konusunda orman köylerinde kurulan ve faaliyet gösteren kooperatifler halen önemli bir role sahiptir (Daşdemir ve Karcı, 2021).

Geçmişte orman köylerini kalkındırma kooperatifi adıyla örgütlenen kooperatiflerin kuruluş amaçları; "orman köylüsünün olumsuz yaşam koşullarını iyileştirmek, onların sosyo-ekonomik sorunlarını çözmek, gönenç düzeyini

yükseltmek ve böylece yoksul orman köylerinin kalkındırılmasına olanak oluşturarak orman kaynakları üzerindeki sosyo-ekonomik baskıları azaltmak"tır (Daşdemir, 2002). 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda 1989 yılında yapılan değişiklik ile bu kooperatifler, Tarımsal Kalkınma Kooperatifi çatısı altında toplanmıştır (Erdoğan, 2012).

Orman köylerinde kırsal dinamiklerin harekete geçirilmesi ve bireysel çabaların yerine örgütlenmenin gerçekleşmesi, kooperatifler sayesinde başarılabilmektedir. Bu nedenle kooperatifler, kırsal kalkınmanın sağlanmasında anahtar rol oynamaktadır. Orman köylerinde kooperatiflerin esas iş alanları; kesme, bölmeden çıkarma ve taşıma süreçlerini içeren odun hammaddesi üretimi, ağaçlandırma ve silvikültürel kapsamlı işler, orman inşaatı ve odun dışı orman ürünleri toplayıcılığıdır. Yani ormancılık etkinlikleri bu kooperatiflerin ana faaliyet alanını oluşturmaktadır (Atmış vd., 2007).

Türkiye'de orman köylerinin kalkındırılmasında kooperatifler eskiden beri önemli bir araç olarak kabul görmektedir. Orman Genel Müdürlüğü tarafından 1974-2024 yılları arasında kooperatifler için toplam 632 proje

^a Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Isparta

^b Isparta Orman Bölge Müdürlüğü, Bucak Orman İşletme Müdürlüğü, Burdur

* Corresponding author (İletişim yazarı): mehmetkorkmaz@isparta.edu.tr

Received (Geliş tarihi): 19.08.2025, Accepted (Kabul tarihi): 12.09.2025

Citation (Atıf): Korkmaz, M., Toşur, M., 2025. Orman köylerindeki kooperatiflerde kooperatif-ortak ilişkilerinin incelenmesi. Turkish Journal of Forestry, 26(3): 332-341. DOI: [10.18182/tjf.1768766](https://doi.org/10.18182/tjf.1768766)

desteklenmiş ve 2024 rakamları ile 9,2 milyar TL kredi verilmiştir (OGM, 2025).

Kooperatifçilik, Ülkemizde 1863 yılında “Memleket Sandıkları” adıyla kurulan yardımlaşma kuruluşu ile başlamıştır (Özdemir, 1981). Geçen zaman içerisinde birçok az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede olduğu gibi Türkiye’de de kooperatifçilik konusunda, çağdaş ve tutarlı politikalar oluşturulamamış ve kooperatifler ekonomik ve toplumsal kalkınmayı gerçekleştirmede sahip oldukları potansiyeli kullanamamıştır (Alkan ve Demir, 2013).

Kırsal alanlarda kooperatiflerin başarısında/başarısızlığında etkili olan çok sayıda faktör vardır. Bunların en önemlisi finansal yetersizliklerdir. Bu yetersizlikler; yetersiz sermaye birikimi, ortakların düşük pay üstlenmeleri, kredi olanaklarının yetersizliği ve faizlerin yüksekliği şeklinde sıralanmaktadır (Korkmaz ve Gürer, 2018; Alkan ve Demir, 2013). Bunun yanında sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler de kooperatiflerin başarısızlığında etkili olabilmektedir (Avsec ve Stromajer, 2015). Bunlara ek olarak kooperatiflerin sosyal boyutunu oluşturan ortakların, kooperatifleri ile ilişkilerinin düzeyi de başarıda etkilidir. Çünkü güçlü kooperatifleşme, “kooperatif bilinci yüksek ortakların kooperatiflerini sahiplendiği, kooperatifteki rolünü ve katılım düzeyini artırdığı ölçüde” sağlanabilecektir (Albayram Doğan, 2019). Bu çalışmanın amacı; Burdur İli Bucak İlçesi örneğinde orman köylerinde faaliyet gösteren ve ana faaliyet alanı ormancılık etkinlikleri olan tarımsal kalkınma kooperatiflerinde kooperatif-ortak ilişkilerini ortakların bakış açısıyla incelemek ve değerlendirmektir.

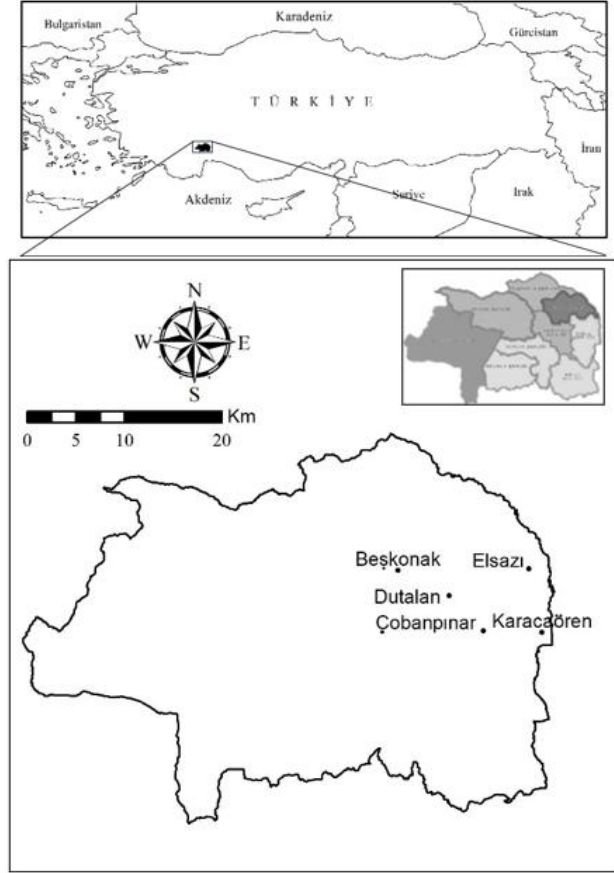
2. Materyal ve yöntem

Çalışma kapsamında Isparta Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı Bucak Orman İşletme Müdürlüğü Sığıla ve Pamucak Orman İşletme Şefliklerinin sınırları içerisinde yer alan Beşkonak, Çobanpınar, Dutalan, Elsazı ve Karacaören Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri araştırma alanı olarak seçilmiştir (Şekil 1). Bu seçimin nedenleri; belirlenen tarımsal kalkınma kooperatiflerinin faaliyet alanları arasında ormancılık üretiminin önceliği, yöre halkının geçim kaynakları arasında orman ürünleri üretiminin önemli bir yere sahip olması ve kooperatifçiliğin uzun yıllardır yaygın bir örgütlenme biçimi olması şeklinde sıralanmaktadır.

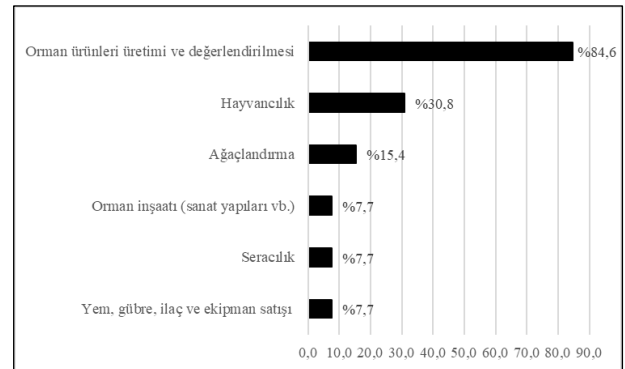
Kooperatiflerin öncelikli faaliyet alanları arasında ilk sırada orman ürünleri üretimi ve değerlendirilmesi gelmektedir. Bunu hayvancılık ve ağaçlandırma faaliyetleri izlemektedir. Seracılık, yem, gübre vb. satışı ile orman inşaatı ve sanat yapıları düşük düzeyde yapılan faaliyetlerdir (Şekil 2). Kooperatiflerin faaliyet gösterdiği orman köylerindeki en önemli geçim kaynakları; tarım, hayvancılık ve ormancılık olarak öne çıkmaktadır.

Çalışma kapsamında birincil veriler, anket tekniği ile toplanmıştır. Anket formlarının hazırlanmasında Albayram Doğan (2019), Gürer (2016), Alkan ve Demir (2013) ve Özler (2013) tarafından yapılan çalışmalardan da yararlanılmıştır. Form içeriği, sosyo-ekonomik ve demografik özellikler ile kooperatifler hakkında genel değerlendirme, sorunlar ve kooperatif-ortak ilişkilerini içeren soru ve önermelerden oluşmaktadır. Anket formunda yer alan önermelerin değerlendirilmesi için beşli Likert tipi sıralama ölçeği kullanılmıştır. Bu önermelere ilişkin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach alfa değeri) 0,977’dir. Bu katsayı, 0,8’den büyük olduğu için kullanılan ölçeğin güvenilirliği istatistiki olarak

yüksektir (Kılıç, 2016). Anket uygulamaları öncesinde Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 15.03.2023 tarih ve 139/07 No.lu kararıyla etik kurul izni alınmıştır.

Şekil 1. Çalışma alanının konumu
Figure 1. Location of the study area

Şekil 2. Kooperatiflerin öncelikli faaliyet alanları*
Figure 2. Priority areas of activity of cooperatives
*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Yapılması gereken en az anket sayısının yani örnek büyüklüğünün belirlenmesinde, sınırlı toplumlarda kullanılan ve aşağıda detayları verilen Denklem (1) kullanılmıştır;

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1)+t^2pq} \quad (1)$$

Burada;

n: Örnek büyüklüğü,

t: Belirli bir anlamlılık düzeyinde t tablosuna göre bulunan teorik değer (%95 güven düzeyi için 1,96),

N: Ana kütle büyüklüğünü (N=661),

p: Ölçmek istenilen büyüklüğün ana kütlede bulunma olasılığını (0,5),

q: Ölçmek istenilen büyüklüğün ana kütlede bulunmama olasılığını (0,5),

d: Kabul edilen örnekleme hatasını (%10 olarak alınmıştır) göstermektedir.

Hesaplamalar sonucunda en az 84 kooperatif ortağı ile anket yapılması gerektiği ortaya çıkmış ve 2024 yılı içerisinde toplam 200 ortak ile anket çalışmaları yürütülmüştür. Kooperatiflerin kuruluş yılları ve aktif ortak sayıları Çizelge 1’de gösterilmiştir. Kuruluş tarihi itibarıyla en eski kuruluşa sahip kooperatif Beşkonak Tarımsal Kalkınma Kooperatifi (41 yıl), en yenisi ise Karacaören Tarımsal Kalkınma Kooperatifi olup 35 yıldır faaliyetlerini sürdürmektedir.

Çalışma kapsamında ankete, her kooperatiften ortak sayısının en az %10’unun katılımı hedeflenmiştir (Çizelge 1). Bu kapsamda anket çalışmalarına en fazla katılım sağlayanlar (89 kişi) Çobanpınar Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortaklarıdır. Ortak sayısına oranla en yüksek katılım Karacaören (%92,5), en az katılım ise Elsazı Tarımsal Kalkınma Kooperatifi (%12) ortaklarındandır.

Elde edilen veriler öncelikle sınıflandırılmış ve analize hazır hale getirilmiştir. Daha sonra betimleyici istatistikler (frekanslar, yüzdesel dağılımlar, ortalamalar ve standart sapmalar) hesaplanmıştır. Anket formunda yer alan kooperatif-ortak ilişkilerine yönelik önermelere verilen yanıtların sosyo-demografik özelliklere (yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve ortak olunan kooperatif) göre farklı olup olmadığı istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Bu kapsamda öncelikle önermelere verilen yanıtların normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için ilk olarak Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre %95 güven düzeyinde verilerin normal dağılıma sahip olmadığı ($p<0,05$) belirlenmiştir. Daha sonra çarpıklık ve basıklık katsayıları

hesaplanmıştır. Yazında normal dağılım için kabul edilebilir çarpıklık ve basıklık değer aralıkları farklılık göstermektedir. Örneğin, Tabachnick ve Fidell (2013) bu değerlerin $\pm 1,5$ aralığında olması gerektiğini, Matore ve Khairani (2020), Leech vd. (2005)’ e atfen çarpıklık değerinin ± 3 , basıklık değerinin ise ± 10 aralığında olması durumunda verilerin normal dağıldığının kabul edilebileceğini belirtmiştir. Bu kapsamda hesaplanan çarpıklık ve basıklık değerleri kabul edilebilir sınırlarda olduğu için verilerin normal dağılım gösterdiği varsayılmış ve parametrik test ve analizlerin uygulanmasına karar verilmiştir.

Kooperatif-ortak ilişkilerini etkileyen faktörler, faktör analizi ile belirlenmiştir. Öncelikle verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi (Yurdağül, 2025) yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygun ve yeterli bulunması sonucunda faktör türetme yöntemlerinden temel bileşenler (Principal Component) ve rotasyon yöntemi olarak da Varimax yöntemi kullanılmıştır.

Cinsiyet (erkek/kadın) ve medeni duruma (evli/bekar) göre kooperatif-ortak ilişkilerini etkileyen faktörler arasındaki farklılıklar için iki grubun ortalamalarını karşılaştırmaya olanak tanıyan bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Yaş, eğitim ve ortak olunan kooperatife göre faktörler arasındaki farklılıklar tek yönlü varyans analizi ile belirlenmiştir. Varyans analizi sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların belirlenmesi durumunda, bu farklılığın kaynağını belirlemek üzere Tukey-HSD testi uygulanmıştır. Veri analizlerinde anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Ankete katılan kooperatif ortaklarının tanımlayıcı özellikleri

Kooperatif ortaklarının bazı sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri Çizelge 2’de gösterilmiştir. Ortakların yaşları incelendiğinde genç nüfusun köylerde azalması ile ilişkili olarak 25 yaş ve altı ortakların katılımı düşük düzeyde kalmıştır. Ortakların cinsiyet durumuna bakıldığında kadınların sayısının azınlıkta olduğu görülmekte olup bu beklenen bir durumdur. Ortakların tamamı okuma yazma bilmektedir. Büyük bir bölümü ise bir eğitim düzeyinde diploma sahibidir. Medeni durumu bakımından ortakların çoğunun evli olduğu tespit edilmiş olup hane büyüklüğü açısından çekirdek aile tipinin (1-4 kişi, %70) yörede yüksek oranda hâkim olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 1. Kooperatiflerin kuruluş yılı, ortak sayısı ve anket çalışmalarına katılım düzeyi

Table 1. Establishment year of cooperatives, number of members and level of participation in surveys

Kooperatif	Kuruluş yılı	Ortak sayısı	Ankete katılan ortak sayısı	Katılım oranı (%)
Karacaören	1990	40	37	92,5
Dutalan	1987	35	13	37,1
Elsazı	1988	350	42	12,0
Çobanpınar	1987	161	89	55,3
Beşkonak	1984	75	19	25,3
Toplam		661	200	

Çizelge 2. Kooperatif ortaklarının bazı sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri

Table 2. Some socio-economic and demographic characteristics of cooperative members

Medeni durumu	Sayı	%
Evli	168	84
Bekar	32	16
Yaş	Sayı	%
≤25	12	6
26-45	77	38,5
46-65	100	50
>65	11	5,5
Cinsiyet	Sayı	%
Erkek	195	97,5
Kadın	5	2,5
Eğitim Durumu	Sayı	%
Okur-yazar	18	9
İlkokul	28	14
Ortaokul	70	35
Lise	74	37
Üniversite	10	5
Hanelerde ikamet eden kişi sayısı	Sayı	%
1-4	140	70
5-8	56	28
9-12	4	2

Çizelge 3. Ortakların geliri ile kooperatif ortaklık yılına ilişkin tanımlayıcı istatistikler

Table 3. Income of the members and, their descriptive characteristics regarding the cooperative membership year

Özellik	En düşük	En yüksek	Ortalama	Standart sapma
Gelir (000 TL/ay)	4	39	17	5,47
Ortaklık (yıl)	1	30	7,3	6,18

Ortakların, ortak olarak geçirdikleri süre ve aylık gelirlerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler Çizelge 3'te gösterilmiştir. Ortaklık yılı 1-30 arasında değişmekte olup ortalama 7 yıl olarak hesaplanmıştır. Gelirler bakımından bir değerlendirme yapıldığında, ortakların ortalama aylık geliri, 2024 yılı için belirlenmiş olan asgari ücret (17.002 TL) seviyesindedir.

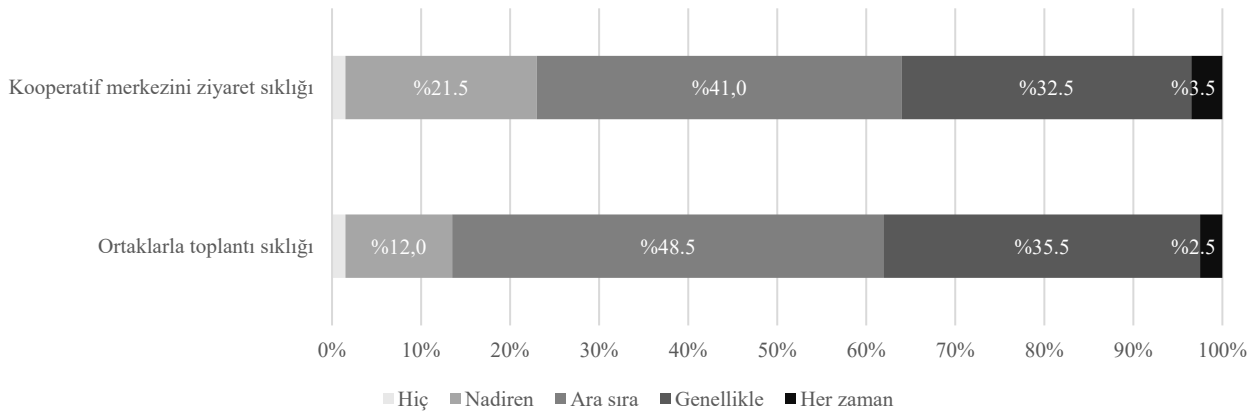
3.2. Ortakların kooperatif hakkında genel değerlendirmeleri

Bu başlık altında ortakların, ortağı olduğu kooperatif merkezini ziyaret sıklığı, işlerin nasıl paylaşıldığı ve toplantı sıklığı konularındaki görüşlerine yer verilmiştir.

Ortakların kooperatif merkezini ziyaret ettikleri ancak bu ziyaretlerin her zaman yapılmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü bu soruya verilen yanıtlar arasında ilk sırada ara sıra, ikinci sırada genellikle yanıtı yer almaktadır (Şekil 3). Ortaklar genelde arazide ya da başka işlerde oldukları için fırsat bulamadıklarını, herhangi bir sorunla karşılaştıkları zaman doğrudan yöneticilere sorunlarını iletip çözdüklerini belirtmektedir.

Örgütlerde karar alma süreçleri dahilinde toplantı kültürü çok önemlidir. Özellikle üyelerin veya ortakların karar alma süreçlerine etkin katılımı, toplantılar ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma alanında yer alan kooperatiflerde genel kurullar dışında kooperatif merkezinde toplantı yapma sıklığının ara sıra veya nadiren olduğunu belirlenlerin oranı %60 düzeyindedir (Şekil 3).

Ortaklara, "Kooperatif olarak aldığınız işler, ortaklara hangi ölçütlere göre dağıtılıyor?" sorusu yöneltilmiş ve alınan yanıtlar arasında ilk sırada (%39,5) ortağın sahip olduğu teknik donanım (kamyon, traktör, tambur, yükleyici, motorlu testere vb.) yer almıştır (Çizelge 4). Bu durum kooperatiflerin özellikle ormancılık etkinlikleri kapsamında aldığı işlerin, teknik içerikli ve genelde zamana bağlı işler olmasından dolayı yöneticilerin işleri dağıtırken teknik donanıma öncelik vermesi ile açıklanabilir. Bunu ortakların istekliliği ve ortağın hane büyüklüğü izlemektedir. Hane büyüklüğü emek yoğun çalışma gerektiren işlerden dolayı işgücü (emek) üretim faktörünün önemi ile açıklanabilir.

Şekil 3. Kooperatif merkezini ziyaret etme ve toplantı sıklığı
Figure 3. Frequency of visiting the cooperative center and meeting

Çizelge 4. Kooperatif olarak alınan işlerin ortaklara dağıtılma ölçütleri

Table 4. Criteria for distributing cooperative work to members

Ölçütler	Sayı	%
Ortağın hane büyüklüğü	41	20,5
Ortağın sahip olduğu teknik donanım	78	39,0
Ortakların istekliliği	53	26,5
Ortağın kooperatife sağladığı katkı	28	14,0

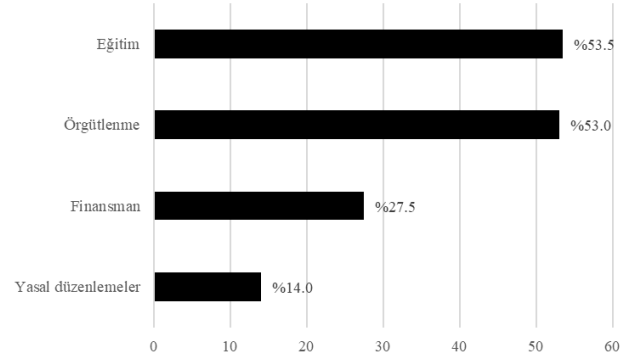
3.3. Yönetim kurulu üyesi seçiminde önemli ölçütler

Ortaklara göre yönetim kurulu üyesi seçiminde önemli olan ölçütler; yöneticilerin güvenilir, ticari karar almada girişimci, anlaşmazlıkları çözme yeteneğine sahip ve insanlar ile iyi ilişkiler içinde olması şeklinde sıralanmaktadır. Yöneticilerin politik görüşü tüm ölçütler arasında son sırada yer almasına rağmen, bu ölçütü önemli veya çok önemli olarak değerlendirenlerin oranı da %82,5 ile yüksektir (Çizelge 5).

3.4. Kooperatiflerin sorunları

Ortaklara göre kooperatiflerin genel olarak yaşadığı en önemli sorunlar (Şekil 4); eğitim eksikliği (%53,5) ve örgütlenme (%53,0) sorunları olarak tespit edilmiştir. Eğitim eksikliği, kooperatifçilik ve teknik uygulamalar olarak iki alt boyutta değerlendirilmiştir. Örgütlenme sorunları ise üretim, pazarlama ve yönetim boyutlarını içeren sorunlardır. Bu sorunlar; iş alma ve bitirme açısından olumsuzluk oluşturmaktadır.

Kooperatifin ortakları ile yaşadığı en önemli sorun, ortakların maddi durumunun yeterli olmamasıdır (Çizelge 6). Çünkü ortakların maddi durumunun yetersiz olması, teknik ekipman eksikliği nedeniyle alınan işlerin zamanında ve tekniğine uygun olarak tamamlanmasını kısıtlamaktadır (Bkz. Çizelge 4). Bunu ortakların yöneticiler ile ilgili suçlamalarda bulunmaları izlemektedir. Belirlenen bir diğer önemli sorun ise yönetimin kararlarına veya yöneticilere sürekli muhalefet etmektir.

Şekil 4. Kooperatifin yaşadığı en önemli sorunlar*

Figure 4. The most important problems experienced by the cooperative

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

3.5. Kooperatif-ortak ilişkilerini etkileyen faktörler

Kooperatif-ortak ilişkilerini etkileyen faktörleri belirlemek için katılımcılara yöneltilerek yanıtları alınan 28 önermeye faktör analizi uygulanmıştır. Verilerin faktör analizi için uygunluğunu belirlemek için yapılan Kaiser Meyer-Olkin (KMO) testi sonuçlarına göre KMO değeri 0,974 (KMO'ya göre 0,91-1,00 arası mükemmel) olarak hesaplanmış ve Bartlett testi sonucu anlamlı ($P=0,000$) bulunmuştur (Çizelge 7). Bu sonuçlara göre veriler, faktör analizine uygun ve yeterlidir.

Faktör analizinde, faktör türetme yöntemlerinden temel bileşenler ve rotasyon yöntemi olarak da Varimax yöntemi kullanılarak 2 temel faktör türetilmiştir. Faktör analizinde temel faktörlerin yorumlanması ve adlandırılmasını kolaylaştırmak için mutlak değer olarak 0,5'ten büyük olan faktör yükleri dikkate alınmıştır (Daşdemir, 1996). Rotasyon sonucu faktörlerin varyansa katılma yüzdeleri sırasıyla; %68,640 ve %4,027 olarak bulunmuştur. Buna göre toplam 28 önerme ile ölçülen kooperatif-ortak ilişkilerinin %72,667'si bu iki faktör ile açıklanmaktadır (Çizelge 8). Faktörler; (1) yönetsel memnuniyet ve yönetime katılım, (2) karar alma süreçleri ve kurumsal aidiyet olarak isimlendirilmiştir. Devam eden alt başlıklarda her bir faktör ve faktörün altında yer alan önermelere ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Çizelge 5. Yönetim kurulu üyesi seçiminde önemli olan ölçütler

Table 5. Criteria for selecting board members

Yönetim kurulu üyesi seçiminde önemli olan ölçütler	Önemsiz		Az derecede önemli		Orta seviyede önemli		Önemli		Çok önemli	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yöneticiler güvenilir olmalıdır.	5	2,5	1	0,5	2	1,0	30	15,0	162	81,0
Yöneticilerin politik görüşü önemlidir.	11	5,5	13	6,5	11	5,5	58	29,0	107	53,5
Yöneticiler ticari karar almada girişimci olmalıdır.	6	3,0	4	2,0	7	3,5	72	36,0	111	55,5
Yöneticiler anlaşmazlıkları çözme yeteneğine sahip olmalıdırlar.	4	2,0	3	1,5	5	2,5	67	33,5	121	60,5
Yöneticiler insanlar ile iyi ilişkiler içinde olmalıdır.	2	1,0	5	2,5	2	1,0	52	26,0	139	69,5

Çizelge 6. Kooperatifin ortakları ile ilgili yaşadıkları sorunların dağılımı

Table 6. Distribution of problems experienced by cooperative members

Sorunlar	Sayı	%
Ortakların maddi durumunun yeterli olmaması	81	40,5
Yöneticilerle ilgili suçlamalarda bulunmaları	54	27,0
Yönetimin kararlarına veya yöneticilere sürekli muhalefet edilmesi	41	20,5
Birlikte hareket edememe	24	12,0

Çizelge 7. Kaiser-Meyer Olkin ve Bartlett testi sonuçları
Table 7. Kaiser-Meyer Olkin and Bartlett test results

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem ölçüm değeri yeterliliği	0,974
Bartlett's testi	Kikare 6380,091 Serbest derecesi 378 Anlamlılık düzeyi 0,000
Cronbach Alfa	0,983

Çizelge 8. Kooperatif-ortak ilişkilerini etkileyen faktörler

Table 8. Factors affecting cooperative-member relations

	Faktör yükleri	Öz değer	Varyansın %'si
<i>Faktör 1: Yönetimsel memnuniyet ve yönetime katılım</i>		19,219	68,640
Yönetim kurulu ve üyelerinden memnunum	0,791		
Bilgiler ortaklara zamanında, tam ve doğru olarak aktarılmaktadır	0,779		
Ortaklar yöneticilerle doğrudan iletişim kurabilmektedir	0,799		
Örgüt yönetimine ve diğer ortaklara güveniyorum	0,751		
Kooperatife ortak olmaktan mutlu ve gururluyum	0,796		
Kooperatiften beklentilerim gerçekleşmektedir	0,771		
Ortak olmanın getirdiği sorumlulukların bilincindeyim	0,757		
Ortak olmanın getirdiği sorumlulukları yerine getiriyorum	0,787		
Kooperatif faaliyetleri topluma fayda sağlamaktadır.	0,795		
Uzun yıllar daha kooperatifte ortak olarak kalmaya devam edeceğim	0,692		
Yönetim, iş, prensip ve yönetmelikleri açıklıkla ortaklara aktarmaktadır	0,693		
Ortaklar kooperatif hakkındaki görüşlerini/duygularını belirtmekten çekinmemektedir	0,617		
Kooperatif toplantılarına katılıyorum	0,636		
Diğer ortaklar sorumluluklarını yerine getiriyorlar	0,631		
<i>Faktör 2: Karar alma süreçleri ve kurumsal aidiyet</i>		1,128	4,027
Kooperatif genel kurul ve yönetim kurulu toplantılarında kararlarla ilgileniyorum	0,616		
Ortak olabilecek insanlara ortak olmalarını tavsiye ediyorum	0,620		
Diğer ortaklarla kooperatif hakkında konuşmalar yapıyorum	0,667		
Kooperatif için fikir geliştirip yönetime önerilerde bulunuyorum	0,720		
Kooperatifin mali yapısı ile ilgileniyorum	0,748		
Kooperatif ortakların genel çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir	0,612		
Kararlar fikir birliğiyle alınmaktadır	0,722		
Kooperatif, alanıyla ilgili gelişmeleri takip etmekte ve ortakları haberdar etmektedir	0,646		
Kooperatif ortakların ve yöneticilerin eğitimine önem vermektedir	0,745		
Ortağı olduğum kooperatifte kendimi kooperatifin sahibi olarak düşünürüm	0,666		
Kooperatif ortağı olarak yönetim kurulunu karar alırken etkilediğime inanırım	0,798		
Kooperatifin finansal kayıtları ve işleri ile ilgili bilgi sahibi olmak benim için önemlidir	0,689		
Kooperatifin finansman işlerinin iyi yönetildiği kanısındayım	0,776		
Kooperatifin gelirinin artacağı kanısındayım	0,715		
Varyansa Katılma (%)			72,667

3.5.1. Yönetimsel memnuniyet ve yönetime katılım

Ortakların yönetimsel memnuniyet ve yönetime katılım ile ilgili önermelere verdikleri yanıtlar Çizelge 9'da gösterilmiştir. Ortakların, yönetim kurulu ve üyelerinden memnun oldukları, yöneticilerle doğrudan iletişim kurabildikleri ve bilgilerin ortaklara zamanında tam ve doğru aktarıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Kooperatif ve ortakların güven ile iletişim içinde oldukları görülmektedir.

Ortakların, yönetime ve diğer ortaklara güvendikleri, kooperatife ortak olmaktan mutlu ve gururlu oldukları, kooperatiften beklentilerinin gerçekleştiği ve ortak olmanın getirdiği sorumlulukların bilincinde oldukları tespit edilmiştir (Çizelge 9).

Ortaklara göre yöneticiler iş, prensip ve yasal düzenlemeleri açıklıkla ortaklara aktarmaktadır. Ortaklar, ortak olmanın getirdiği sorumlulukları yerine getirdiklerini, kooperatif faaliyetlerinin topluma fayda sağladığını, uzun yıllar daha kooperatife ortak olarak kalmaya devam edeceklerini ve kooperatif toplantılarına katıldıklarını belirtmektedir.

Bir diğer konu, ortakların kooperatif ile ilgili görüşlerini/duygularını açıkça belirtebilmeleridir. Ankete katılan ortakların büyük bir bölümü (%81) görüşlerini çekinmeden söyleyebilmektedir. Tabii ki bu görüşler büyük oranda kooperatif toplantılarında belirtilmektedir. Ortakların yine büyük bir bölümü toplantılara katıldığını ve kararlarla ilgilendiğini bildirmiştir. Ortaklar arası ilişkiler anlamında değerlendirilebilecek bir önerme olan "Diğer ortaklar sorumluluklarını yerine getiriyorlar" önermesine yüksek düzeyde (%83) katılım sağlanmıştır.

3.5.2. Karar alma süreçleri ve kurumsal aidiyet

Ortakların çok büyük bir bölümü, karar alma süreçlerine aktif olarak katılmaktadır. Bu katılım düzeyi; alınan kararlarla ilgilenme, fikir geliştirip önerilerde bulunma, karar alma süreçlerinde fikir birliğinin önemi, kooperatifin mali yapısı ve alınan işler ile ilgilenme olarak sıralanmaktadır. Bu kapsamdaki tüm önermelere katılım düzeyi ortalama olarak 4'ün üzerindedir (Çizelge 10).

Çizelge 9. Yönetmelik memnuniyet, yönetime katılım ve güven ile ilgili yanıtların dağılımı

Table 9. Distribution of responses regarding managerial satisfaction, participation in management and trust

Önermeler	Kesinlikle katılıyor	Kısmen katılıyor	Kararsızım	Kısmen katılmıyorum	Hiç katılmıyorum	Ortalama*
	%					
Yönetim kurulu ve üyelerinden memnunuz.	73,5	5,5	5,5	8,0	7,5	4,30
Bilgiler ortaklara zamanında, tam ve doğru olarak aktarılmaktadır.	66,0	14,0	5,5	6,5	8,0	4,24
Ortaklar yöneticilerle doğrudan iletişim kurabilmektedir.	59,0	22,5	6,0	5,0	7,5	4,21
Örgüt yönetimine ve diğer ortaklara güveniyorum.	58,5	24,0	5,0	4,5	8,0	4,21
Kooperatife ortak olmaktan mutlu ve gururluyum.	61,0	20,0	6,5	5,0	7,5	4,24
Kooperatiften beklentilerim gerçekleşmektedir.	58,0	20,0	10,5	3,5	8,0	4,17
Ortak olmanın getirdiği sorumlulukların bilincindeyim.	57,5	25,0	5,0	5,0	7,5	4,20
Ortak olmanın getirdiği sorumlulukları yerine getiriyorum.	63,0	20,5	5,0	5,0	6,5	4,29
Kooperatif faaliyetleri topluma fayda sağlamaktadır.	64,5	17,5	6,5	2,5	9,0	4,26
Uzun yıllar daha kooperatifte ortak olarak kalmaya devam edeceğim.	78,5	6,0	6,0	7,5	2,0	4,52
Yönetim, iş, prensip ve yönetmelikleri açıklıkla ortaklara aktarmaktadır.	51,5	29,0	9,5	5,5	4,5	4,18
Ortaklar kooperatif hakkındaki görüşlerini/duygularını belirtmekten çekinmemektedir.	54,5	26,5	11,0	4,5	3,5	4,24
Kooperatif toplantılarına katılıyorum.	61,5	21,0	8,0	5,0	4,5	4,30
Diğer ortaklar sorumluluklarını yerine getiriyorlar.	62,0	21,0	9,5	3,0	4,5	4,33

*Bu değerler, 5'li Likert tipi sıralama ölçeğine göre verilen yanıtların (Kesinlikle katılıyor: 5.....Hiç katılmıyorum: 1) ortalamaları alınarak hesaplanmıştır.

Çizelge 10. Karar alma süreçleri ve kurumsal aidiyet ile ilgili yanıtların dağılımı

Table 10. Distribution of responses regarding decision-making processes and organizational belonging

Önermeler	Kesinlikle katılıyor	Kısmen katılıyor	Kararsızım	Kısmen katılmıyorum	Hiç katılmıyorum	Ortalama*
	%					
Kooperatif genel kurul ve yönetim kurulu toplantılarında kararlarla ilgileniyorum.	59,5	22,0	9,0	4,5	5,0	4,27
Ortak olabilecek insanlara ortak olmalarını tavsiye ediyorum.	57,0	20,5	14,5	6,0	2,0	4,25
Diğer ortaklarla kooperatif hakkında konuşmalar yapıyorum.	57,5	20,5	12,5	6,5	3,0	4,23
Kooperatif için fikir geliştirip yönetime önerilerde bulunuyorum	56,0	27,0	7,0	6,5	3,5	4,26
Kooperatifin mali yapısı ile ilgileniyorum.	59,5	18,0	11,0	7,0	4,5	4,21
Kooperatif ortakların genel çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir.	53,0	26,0	13,0	4,5	3,5	4,21
Kararlar fikir birliğiyle alınmaktadır.	55,0	26,0	8,5	7,5	3,0	4,23
Kooperatif, alanıyla ilgili gelişmeleri takip etmekte ve ortakları haberdar etmektedir.	61,5	19,0	9,0	9,0	6,5	4,28
Kooperatif ortakların ve yöneticilerin eğitimine önem vermektedir.	57,5	19,5	15,5	3,5	4,0	4,23
Ortağı olduğum kooperatifte kendimi kooperatifin sahibi olarak düşünürüm.	59,0	19,5	10,5	5,5	5,5	4,21
Kooperatif ortağı olarak yönetim kurulunu karar alırken etkilediğime inanırım.	58,5	20,5	9,5	7,5	4,0	4,22
Kooperatifin finansal kayıtları ve işleri ile ilgili bilgi sahibi olmak benim için önemlidir.	59,5	21,5	10,5	4,0	4,5	4,28
Kooperatifin finansman işlerinin iyi yönetildiği kanısındayım.	61,0	19,5	10,0	6,0	3,5	4,29
Kooperatifin gelirinin artacağı kanısındayım.	62,0	20,5	7,5	2,5	7,5	4,27

*Bu değerler, 5'li Likert tipi sıralama ölçeğine göre verilen yanıtların (Kesinlikle katılıyor: 5.....Hiç katılmıyorum: 1) ortalamaları alınarak hesaplanmıştır.

Ayrıca kooperatif yöneticileri, gelişmeleri takip etmekte ve ortakları ile paylaşmaktadır. Ortakların iş süreçleri ve finansal kayıtlar ile ilgili bilgi sahibi olma istekleri bulunmaktadır. Bu durum şeffaflık açısından önemli olup yönetici-ortak ilişkileri bağlamında kıymetli olarak değerlendirilmektedir. Çünkü ortakların bu paylaşım ve bilgilendirmeler açısından beklentileri bulunmaktadır. Bunlara ek olarak kararların büyük oranda fikir birliği ile alınıyor olması da önemlidir.

Ortaklara kurumsal aidiyet ile ilgili yöneltilen önermelere verilen yanıtlara göre kurumsal aidiyet düzeyinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 10). Bu önermeler; “Ortağı olduğum kooperatifte kendimi kooperatifin sahibi olarak düşünürüm”, “Ortak olabilecek insanlara ortak olmalarını tavsiye ediyorum”, “Diğer ortaklarla kooperatif hakkında konuşmalar yapıyorum”, “Kooperatif ortakların genel çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir” ve “Kooperatif,

alanıyla ilgili gelişmeleri takip etmekte ve ortakları haberdar etmektedir” önermeleridir. Tüm önermelere katılım düzeyi ortalama 4’ün üzerindedir.

3.5.3. Faktörlere yönelik istatistik analizler

Kooperatif ortaklarına göre kooperatif-ortak ilişkilerini etkileyen faktörlerin; cinsiyet, medeni durum, yaş grubu, eğitim durumu ve ortak olunan kooperatife göre istatistiksel olarak farklı olup olmadığı belirlenmiş ve bulgular bu bölümde verilmiştir.

Cinsiyet ve medeni duruma göre farklılıkları belirlemek için t testi yapılmış ve her iki değişken açısından istatistiksel olarak anlamlı farkların olmadığı ($p>0,05$) belirlenmiştir.

Ortak olunan kooperatif ve aynı zamanda yaşanan köye göre istatistiksel farklılıkları belirlemek için yapılan varyans analizi sonuçları Çizelge 11’de gösterilmiştir. Çizelgede aynı

zamanda farklılıkların nedenlerini açıklayan Tukey HSD testi sonuçları da bulunmaktadır. Dutalan Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortakları, kooperatif-ortak ilişkilerini etkileyen her iki faktöre, diğer kooperatif ortaklarına göre daha düşük düzeyde katılım (sırasıyla Ort. 3,30 ve 3,00) göstererek ayrılmıştır. Bu bulgunun tersi olarak Beşkonak Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortakları ise genel olarak tüm ortaklar arasında önermelere daha fazla katılıyor veya kesinlikle katılıyor yanıtını vererek diğerlerinden ayrılmaktadır.

Kooperatif-ortak ilişkileri etkileyen “yönetmelik memnuniyet ve yönetime katılım” ile “karar alma süreçleri ve kurumsal aidiyet” faktörlerinin yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklarına ($p<0,05$) ilişkin bulgular Çizelge 12’de gösterilmiştir. Genel olarak faktörlere katılım düzeyi yaş ilerledikçe artmaktadır. Yani görece olarak gençler ve orta yaşlılar, yaşlılara göre bu faktörler altında yer alan önermelere daha düşük düzeyde katılmaktadır.

Çizelge 13’te gösterilen, ortakların eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar ($p<0,05$) incelendiğinde, okuryazar olup herhangi bir okulu bitirmemiş olan ortakların, faktörleri oluşturan önermelere katılım düzeylerinin görece olarak düşük olduğu ve istatistiksel farkın bu katılım düzeyinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Eğitim düzeyi yükseldikçe önermelere katılım düzeyi artmaktadır.

4. Tartışma ve sonuç

Kırsal yerleşimlerde kurulmuş olan ve farklı alanlarda faaliyet gösteren kooperatifler, kırsal kalkınmanın sağlanması açısından çok önemli örgütlerdir. Çünkü zaten her geçen gün etkisini daha fazla hissettiren tarım ve hayvancılık üretimindeki girdi maliyetlerinin yüksekliği, daralan pazarlar ve iklim değişikliği başta olmak üzere üretimi olumsuz etkileyen çevresel sorunlar, kırsal alanlarda yaşamı ekonomik olarak zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte sosyal yaşamda da kısıtların oluşmuş olması, kırsal yerleşimlerdeki bireyleri kentlere göç etmeye mecbur bırakmıştır. Bundan dolayı kırsal nüfusun yerinde kalkındırılması, kente göçün azaltılması

hatta tersine göçler ile kentlerden köylere göçleri sağlayacak politikaların, düzenlemelerin ve iş birliği modellerinin uygulanması ve geliştirilmesi önem arz etmektedir. Ülke nüfusunun en yoksul kesimini oluşturan orman köylerinde ise bu uygulamalar ve iş birliği modelleri daha da önem kazanmaktadır. Özellikle ormana bağımlı ve ormancılık üretiminde yoğun bir istihdamın olduğu bu köylerde, örgütlü iş birliği olarak nitelendirilebilecek olan kooperatifler, kırsal kalkınmanın önemli dinamikleri olarak görülmektedir.

Araştırma alanında yer alan kooperatiflerin ortaklarının kooperatiflerle ilgili genel değerlendirmelerinde işlerin paylaşımında ortakların sahibi oldukları teknik donanım öne çıkmıştır. Toksoy vd. (2009)’da da kooperatiflerin zayıf yönlerinden birisi ekipman eksikliği olarak belirlenmiştir. Bu beklenen bir durumdur. Çünkü kooperatiflerin ormancılık etkinlikleri kapsamında odun hammaddesi üretim süreçlerinde maliyeti minimize etmek için teknik donanım önemli olup tercih nedenidir. Gürer (2016) tarafından aynı bölgede yapılan çalışmada işlerin paylaşılmasındaki en önemli ölçütler, ortakların istekliliği ve ortaklar arasında eşit paylaşım olarak belirlenmiştir. Günşen (2006)’da da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Bu kapsamda farklılığın nedeni, zaman ilerledikçe ormancılık üretimi işlerinde araç/ekipman kullanımı tercihi değişikliği ve zorunluluğunun artması ile açıklanabilir. Kooperatiflerin ortakları ile ilgili yaşadığı en önemli sorunun ortakların maddi durumunun yetersizliği bulgusu da bu durumun önemi ortaya koymaktadır. Ancak kooperatiflerde maddi durumu görece olarak daha iyi olan ortakların daha fazla iş alması, dolayısıyla maddi durumu kötü olan ortakların ise iş paylaşımında yeterli payı alamaması kooperatiflerin geleceği açısından sorunlar oluşturabilecektir. Bu bağlamda işlerin ortaklar arasında eşit olarak paylaşılmasını sağlayacak şekilde öncelikle ekipman sahipliği (tambur, yükleyici, motorlu testere vb.) konusundaki sorunun gerek kooperatifler tarafından gerekse ferdi desteklemelerle çözülmesi önem arz etmektedir.

Çizelge 11. Ortak olunan kooperatife göre varyans analizi sonuçları

Table 11. Variance analysis results for the cooperative of which the company is a member

Faktörler	F	p*	Grup ortalamaları**				
			Karacaören	Dutalan	Elsazi	Çobanpınar	Beşkonak
Yönetmelik memnuniyet ve yönetime katılım	8,204	0.000	4,15 ^{b,c}	3,30 ^a	3,86 ^{a,b}	4,53 ^{b,c}	4,73 ^c
Karar alma süreçleri ve kurumsal aidiyet	7,818	0.000	3,52 ^{a,b,c}	3,00 ^a	3,31 ^{a,b}	3,85 ^{b,c}	4,02 ^c

* $p<0,05$, **a, b ve c Tukey HSD testine göre homojen grupları göstermektedir.

Çizelge 12. Yaş gruplarına göre varyans analizi sonuçları

Table 12. Variance analysis results by age groups

Önermeler	F	p*	Grup ortalamaları**			
			≤25	26-45	46-65	>65
Yönetmelik memnuniyet ve yönetime katılım	2,722	0,046	4,13 ^{a,b}	4,04 ^a	4,38 ^{a,b}	4,78 ^b
Karar alma süreçleri ve kurumsal aidiyet	3,837	0,011	3,32 ^a	3,47 ^{a,b}	4,38 ^{a,b}	4,79 ^b

* $p<0,05$, **a ve b Tukey HSD testine göre homojen grupları göstermektedir.

Çizelge 13. Eğitim durumuna göre varyans analizi sonuçları

Table 13. Variance analysis results by educational status

Önermeler	F	p*	Grup ortalamaları**				
			Okur-yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
Yönetmelik memnuniyet ve yönetime katılım	2,641	0,035	3,71 ^a	3,99 ^{a,b}	4,33 ^{a,b}	4,45 ^b	4,16 ^{a,b}
Karar alma süreçleri ve kurumsal aidiyet	2,473	0,046	3,18 ^a	3,46 ^{a,b}	3,67 ^b	3,77 ^b	3,59 ^{a,b}

* $p<0,05$, **a ve b Tukey HSD testine göre homojen grupları göstermektedir.

Kooperatiflerin genel olarak yaşadığı en önemli sorun eğitim eksikliğidir. Bulut (2025) tarafından Edirne İli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Sulama Kooperatifine yönelik yapılan çalışmada da benzer şekilde aynı sonuca ulaşılmıştır. Yine Paksoy (2024) tarafından Yunanistan tarım kooperatifleri üzerine yapılan bir değerlendirmede de en önemli sorunlardan birisi “*her düzeyde ortak eğitimin olmayışı*” olarak belirlenmiştir. Kooperatiflerin sürdürülebilirliğini sağlamak için gerek kooperatifçilik gerekse ormancılık etkinlikleri ve iş güvenliği konularında eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının mutlaka sistemli bir şekilde, ilgili kurum ve kuruluşların (Ormancılık Kooperatifleri Merkez Birliği (OR-KOOP), kooperatif üst birlikleri ormancılık teşkilatı, tarım il müdürlükleri vb.) eşgüdümünde planlanması ve uygulanması önem arz etmektedir. Ortaklarda böyle bir beklentinin bulunması, eğitim çalışmalarının başarısını arttıracaktır.

Kooperatiflerde karar alma süreçlerinin katılımcı olarak gerçekleştiği ve bu konuda ortakların büyük bir bölümünün memnun olduğu belirlenmiştir. Toplantı kültürünün de kooperatiflerde yerleştiği görülmekte olup ortakların görüşlerini açıkça belirtebiliyor olmaları da bir üstün yön olarak değerlendirilmektedir.

Kooperatiflere ortak olmaktan dolayı duyulan memnuniyet düzeyi yüksektir. Bu bulgu çok önemlidir. Çünkü ortaklık kültürünün oluşması ve yönetici-orlak ilişkilerinin değerlendirilmesinde bu bulgular kilit rol oynamaktadır. Dahası kooperatifin yönetici ve diğer ortaklarına duyulan güvenin yüksek olması da bu durumu desteklemektedir. Doğan Albayram (2019)’da da ortakların memnuniyet ortalaması 4,46 ile çok yüksek olarak bulunmuştur. Alkan ve Demir (2013) tarafından yapılan çalışmada da ortakların kooperatiflerini benimsediği belirlenmiştir. Yılmaz vd. (2022)’de de benzer olarak ortaklar kooperatiflerinin faaliyetlerini başarılı bularak memnuniyetlerini dile getirmiştir.

Kooperatif-orlak ilişkilerinin değerlendirilmesinde önemli konulardan birisi de ortakların kurumsal aidiyet düzeyidir. Aidiyet, “ilişkili olma”, “mensup olma” ve “ait olma” “bir şeye karşı bağlılık”, “saygı ve sadakat” olarak ifade edilmektedir (Karayağz, 2018; Varlık ve Günbayı, 2019). Kurumsal aidiyet ise “bireyin kurumun amaç ve değerlerini kabul etmesi, bu amaçlara ulaşılması yönünde çaba sarf etmesi ve kurum üyeliğini devam ettirme arzusu” (Durna ve Eren, 2005) olarak tanımlanmaktadır. Ortakların kurumsal aidiyet düzeyinin yüksek olması, kooperatifin amaç ve değerlerini kabul ettiklerini ve kooperatifin bu amaçlara ulaşması için çaba sarfettiklerini göstermektedir. Bu çabalar ortakların becerilerini daha da geliştirmeye yönlendirmektedir (Öztop, 2014). Bu bağlamda kurumsal aidiyet düzeyi yüksek ortaklar, kooperatifin faaliyetlerinde verimliliğinin ve başarısının artmasına olumlu düzeyde katkılar sağlamaktadır.

Ortaklara göre yöneticilerin güvenilir, girişimci, çatışmaları (anlaşmazlıkları) yönetme yeteneğine sahip ve iletişim yönü güçlü adaylar arasından seçilmesini gerektiği vurgulanarak özellikle ince becerileri ve yetenekleri bulunan bireylerin yönetici olması istenmektedir. Bu bağlamda politik görüşün önceliklere göre son sırada yer almış olması da önemlidir. Doğan Albayram (2019)’da da benzer bulgulara ulaşılmıştır.

Faktör analizi sonuçlarına göre kooperatif-orlak ilişkilerini etkileyen faktörler, “yönetimsel memnuniyet ve

yönetime katılım” ile “karar alma süreçleri ve kurumsal aidiyet olmak üzere iki grupta toplanmıştır. Araştırma kapsamındaki kooperatiflerin ortakları arasında her iki faktörü içeren önermelere katılım düzeyleri istatistiksel olarak farklılaşmıştır. Bu kapsamda kooperatif-orlak ilişkileri bakımından görece olarak en iyiden başlanarak yapılacak bir sıralama; (1) Beşkonak, (2) Çobanpınar, (3) Karacaören, (4) Elsazı ve (5) Dutalan kooperatifi şeklindedir.

Yaş grupları bakımından incelendiğinde gençlerin kooperatif-orlak ilişkilerini etkileyen faktörleri oluşturan önermelere katılım düzeyi görece olarak düşüktür. Bu durum kooperatiflerin geleceği açısından olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Eğitim açısından ise lise ve üniversite mezunları, önermelere daha fazla katıldıklarını belirterek farklılaşmıştır. Bu bulgu eğitim düzeyinin yükselmesi ile iş yaşamında örgütlü hareket etmenin önemine ilişkin farkındalığın ve kooperatifi sahiplenme düzeyinin arttığını göstermektedir.

Kooperatiflerin faaliyet gösterdikleri alan(lar)da başarılı olmaları, kooperatifin ve kırsal kalkınmaya yapacağı katkının sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Başarı çok boyutlu olarak değerlendirilmelidir. Ortakların büyük bir bölümünün önermelere verdikleri yanıtlardan anlaşıldığı üzere hem tarımsal kalkınma kooperatiflerini hem de ortağı olduğu kooperatifi başarılı bulmaktadır. Bu bulgu da kooperatif-orlak ilişkilerinin güçlü olduğu konusunda fikir vermektedir.

Açıklama

Bu çalışma, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 2023-YL1-0203 No.lu Proje ile desteklenen Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalında “Orman Köylerindeki Kooperatiflerde Ormancılık Üretimine Yönelik Görüşler ve Kooperatif-Orlak İlişkilerinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Kaynaklar

- Albayram Doğan, A. Z., 2019. Tarımsal amaçlı kooperatiflerde kooperatif-orlak ilişkilerini etkileyen faktörler üzerine bir araştırma: İzmir ili örneği. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Alkan, H., Demir, E., 2013. Orman köylerinde kooperatifçiliğin gelişimine etki eden etmenler. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, 14(1): 1-9.
- Atmis, E., Özden, S., Lise, W., 2007. Public participation in forestry. Ecological Economics, 62: 352-359.
- Avsec, F., Stromajer, J., 2015. Development and socioeconomic environment of cooperatives in Slovenia. Journal of Cooperative Organization and Management, 3(1): 40-48.
- Bulut, O.D., 2025. Ortakların kooperatifçilik bilgi düzeyi ve kooperatif-orlak ilişkilerinin incelenmesi: Edirne ili tarımsal kalkınma kooperatifi ve sulama kooperatifi örneği. ISPEC Tarım Bilimleri Dergisi, 9(1): 252-267.
- Daşdemir, İ., 1996. Orman İşletmelerinin Başarı Düzeylerinin Belirlenmesi. Doğu Anadolu Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No: 1, Erzurum.
- Daşdemir, İ., 2002. Sarıkamış ve Oltu yöresindeki ormancılık kooperatiflerinin kırsal kalkınma ve bölge ormancılığı açısından değerlendirilmesi. I. Ulusal Ormancılık Kooperatifleri Sempozyumu, 22-23 Mart, Kastamonu, s.107- 128.
- Daşdemir, İ., Karcı, A., 2021. Ormancılık kooperatiflerine yönelik algı ve beklentiler: Yenice Orman İşletmesi örneği. Turkish Journal of Forestry, 22(2): 117-127.

- Dewi, S., Belcher, B., Puntodewo, A., 2005. Village economic opportunity, forest dependence, and rural livelihoods in East Kalimantan, Indonesia. *World Development*, 33(9): 1419-1434.
- Durna, U., Eren, V., 2005. Üç bağıllık unsuru ekseninde örgütsel bağıllık. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6(2): 210-219.
- Erdoğan, Ş., 2012. Türkiye’de tarımsal kalkınma kooperatiflerinin gelişimi ve başarı koşulları. *Journal of Social Policy Conferences*, 40: 51-62.
- Günşen, H. B., 2006. Batı Karadeniz Bölgesi’ndeki ormancılık kooperatiflerinin sorunları ve çözüm önerileri (Kastamonu örneği). Yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Günşen, H. B., Atmış, E., 2020. Kalkınma planlarında yer alan orman köylüsüne ilişkin politikaların zamansal değişimi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 22(1): 256-272.
- Gürer, D., 2016. Orman köylerinde tarımsal kalkınma kooperatiflerinin başarı düzeylerinin analizi. Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Karayagız, K., 2018. İlkokul öğretmenlerinin kurumsal aidiyet algısı ve mesleki yeterlilik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıç, S., 2016. Cronbach’ın alfa güvenirlik katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6(1): 47-48.
- Korkmaz, M., Gürer, D., 2018. Financial performance evaluation of forest village cooperatives: A multi-criteria topsis approach. *Cerne*, 24(3): 280-287.
- Matore, M.E.E.M., Khairani, A.Z., 2020. The Pattern of skewness and kurtosis using mean score and logit in measuring adversity quotient (AQ) for normality testing. *International Journal of Future Generation Communication and Networking*, 13(1): 688-702.
- OGM, 2025. Ormancılık istatistikleri-2024. <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi-istatistikler> Erişim: 15.07.2025.
- Özdemir, N., 1981. Kooperatifçilik. İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Ankara.
- Özler, T., 2013. Isparta Orman Bölge Müdürlüğünde dikili satışların değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Öztop, S., 2014. Kurumsal aidiyet bilincinin çalışanların örgütsel değişim algısı üzerinde etkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19 (1): 299-316.
- Paksoy, H., 2024. An evaluation on greece agricultural co-operatives and suggestions for improving the co-operative legislation. *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 12(3): 470-477.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., 2013. *Using Multivariate Statistics*. Pearson, Boston.
- Toksoy, D., Yenigün, M., Şen, G., 2009. Orman köylerindeki tarımsal kalkınma kooperatiflerinin SWOT analizi ile değerlendirilmesi (Maçka ilçesi örneği). *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9(1): 12-18.
- Varlık, S., Günbayı, İ., 2019. Kurumsal aidiyet ile girişimcilik arasındaki ilişkide yönetsel yeterliliğin aracılık rolü. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3): 1559-1580.
- Yılmaz, İ., Demirci, S., Özalp, A., 2022. Investigation of the expectations and satisfactions of the partners from agricultural credit cooperatives in Trabzon. *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 10(sp1): 2862-2868.
- Yurdağül, H., 2025. Faktör Analizinde KMO ve Bartlett Testleri Neyi Ölçer? <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~yurdugul/3/indir/Kuresellik.pdf>, Erişim: 15.07.2025.